

מחלות שגר וגורמי תמותה עיקריים בשגר הצאן

ד"ר שמוליק זמיר – חפא צאן, שירותים וטרינריים

התפתחות השגר, זהו תהליך המתרחש מההמלטה ועד הגעת השגר לגיל שווק או התעברות ראשונה ואף מעבר לכך!

תהליך ההתפתחות הוא תהליך המורכב מ:

1. "הבשלת"/סיום התפתחותם של איברים לאחר המלטה.

2. צמיחת רקמות וגדילתן.

סיום תהליכים אילו בצורה תקינה, מאפשר את המשך חייו היצרניים של בעל החיים.

הגורמים המשפיעים על התפתחות השגר הם:

1. גזע / גנטיקה: הגנטיקה עוסקת בשונות שבין בעה"ח, בתכונותיהם השונות ובהבדלים בין אוכלוסיות.
  2. ממשק: מכלול התנאים אליהם נולד השגר (והתנאים בהן גדלות האימהות).
  3. שילוב: גנטיקה ותנאי ממשק מסויימים עלולים להביא לידי ביטוי תכונות שיפגעו בהתפתחות השגר, רגישות להדבקה בגורמי מחלה
- ← פגיעה בהתפתחות השגר ואף מוות.

1. החומר הגנטי הנמצא בכל תא של יצור חי: דנ"א – DNA. מרוכז בגרעין התא ומאורגן בכרומוזומים. מצוי בכל אחד מתאי הגוף והוא מקודד לכל התכונות האנימליות. כל תא מפעיל את החלק הגנטי האחראי לתכונות אותו תא. כל כרומוזום מכיל רצפי דנ"א ארוכים המחולקים לאלפי גנים.
2. גנים שונים, מקודדים לחלבונים שונים, המבטאים תכונות שונות של התאים.
3. תכונות הגזע קובעות את גודל השגר, קצב הגידול, רגישות/עמידות למחלות, ניצולת מזון וכו'.

הבסיס הגנטי אחראי לקביעת אותן תכונות הקובעות את התפתחות השגר

הכלאה של בע"ח מדור ראשון, שני ושלישי.
לדוגמה: אב עם בנותיו, נכדותיו וכו'.
הכלאה עשויה להוביל לפגיעה קשה ביכולת הישרדות
הטלאים בשל פגיעה במערכות גוף שונות.
לדוגמה: מע. עצבים מרכזית, מע. חיסון, מע. שתן וכו'.
← האטה/פגיעה בהתפתחות ופגמים לטלאים.
לדוגמה: חך שסוע, Atresia ani, Atresia recti.

**הכלאת שאררים, היא מגורמי הפגיעה העיקריים בשגר
הצאן בישראל.
פגיעה בהתפתחות, תחלואה ושיעור תמותה גבוה.**

למנוע בכל האמצעים הכלאת שארים בעדר.
להחליף מידי שנה, 10% מזכרי ההרבעה.

גורמים ממשקיים

גורמים מדבקים: מחוללים האחראים להפלות, או כאלה המדביקים את השגר במהלך גידולו.

מניפולציות הורמונליות: שימוש לא נכון בהורמונים (PMSG) עלול לגרום למספר עוברים גדול, אי-ספיקה שלייתית, משקל נמוך בהמלטה וכו'.

תזונה לא נכונה ומאוזנת: אי ספיקה שלייתית, רעלת הריון והיפוקלצמיה.

המלטה מוקדמת (שבועיים ומעלה לפני המועד הצפוי): יכולה להיגרם בשל עקה כלשהי ותגרום להמלטת טלאים קטנים, בעלי יכולת הישרדות נמוכה.

שימוש לקוי בתרופות/תרכיבים: שימוש לא מושכל במהלך ההריון עלול לגרום לפגמים מולדים בשגר.

טראומה: טראומה בהמלטה, שברים, מעיכה, חוסר חמצן, שאיפת נוזלים, קרעים בכבד.

הגמעה: הגמעת קולוסטרום לקויה ושימוש בקולוסטרום לא מתאים (קולוסטרום בקר מיובא).

טבורים: טבילת טבורים לקויה עלולה להוביל למורסות בכבד ודלקות פרקים.

תחליפי חלב: יש להקפיד על שימוש בהתאם להוראות היצרן.

ממשק גידול: מבנה לא מתאים, צפיפות גבוהה, רפד רטוב, טמפרטורה לא אופטימלית.

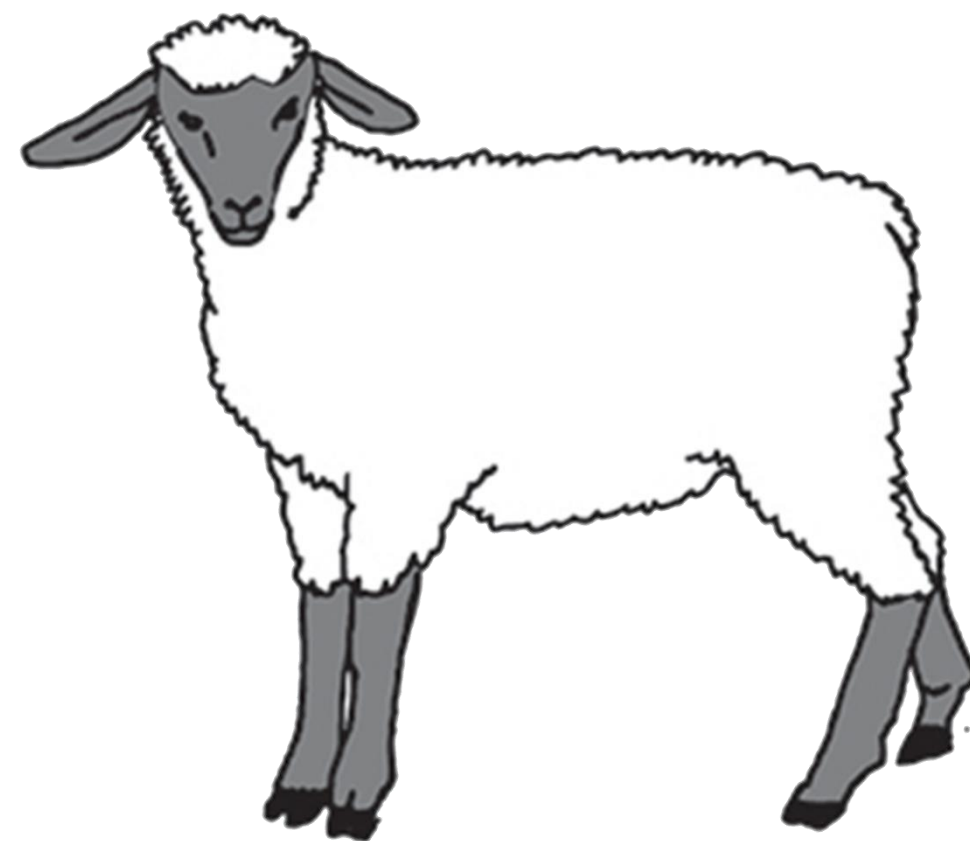
טפחות: גידול על טפחות צפוי לפגוע בהתפתחות הטלאים.

שלשול תזונתי

דלקת ריאות שאיפתית

דלקת ריאות בגילאי 2-6 חודשים

טפילים חיצוניים

גורמי הפלה: ברוצלה, קדחת קיו, כלמידופילה אבורטוס, טוקסופלסמה גונדי, נאוספורה קנינום – עלולים לגרום להמלטת טלאים קטנים וחלשים בעלי יכולת שרידות נמוכה.

עליית חום הגוף של האימהות במהלך ההריון: עליה בסיכון למומים בעובר, הפלות והמלטות מוקדמות (בעיקר בשבועות הראשונים להריון).

מחוללי מחלה הפוגעים בשגר: פה וטלפיים, אבעבועות צאן, פרצית, כחול הלשון.

**שיעור התחלואה והתמותה גבוהים יותר
בעדרים לא מחוסנים**

תודה על ההקשבה